

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та
управління

Т.Ф. Бірюкова

2023

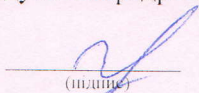
ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів
очної (денної) форми здобуття освіти
спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-професійна програма «Політологія»

Укладач: Хорішко Лілія Сергіївна, д.політ.н., проф., проф. кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

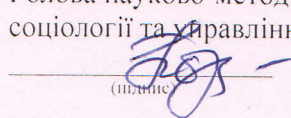
Протокол № 1 від "01" вересня 2023 р.
Завідувач кафедри політології

(підпис)

Є.Г. Цокур

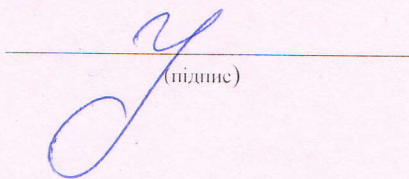
Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "01" вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету
соціології та управління

(підпис)

Горло Н.В

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Є.Г. Цокур

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл професійної підготовки ОП	
Спеціальність 052 Політологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		1-й	-
Освітньо-професійна програма «Політологія»	Змістових модулів – 4	Лекції	
		28 год.	-
		Семінарські	
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Самостійна робота	
		48 год.	-
		Вид підсумкового семестрового контролю: Екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Політична система сучасної України» є надання студентам необхідних знань стосовно сутності, особливостей та специфіки функціонування політичної системи України в умовах сучасної політичної дійсності.

Основними завданнями дисципліни «Політична система сучасної України» є: визначити структурно-функціональні характеристики політичної системи України; засвоїти моделі комунікативної взаємодії в рамках політичної системи та визначити їх вплив на динаміку розгортання політичних процесів; функції структурних елементів, засвоїти навички аналізу політичної системи; проаналізувати основні етапи модернізації політичної системи України в умовах сучасної політичної дійсності; визначити перспективи модернізації політичної системи України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати:

- теоретико-методологічні основи дослідження політичних систем світу;
- структурно-функціональні характеристики політичної системи України та динаміку її функціонування;
- основні етапи становлення та реформування політичної системи України;
- сучасний стан та перспективи модернізації політичної системи України.

Вміти:

- синтезувати нові ідеї та формувати власне бачення стосовно політичних процесів, що впливають на функціонування політичної системи України;
- використовувати набуті знання задля виявлення та фахової оцінки проблем розвитку політичної системи України.
- розробляти практичні рекомендації щодо можливих напрямів вдосконалення функціонування політичної системи України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>ЗК01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК05. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ПР 02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle</p>
<p>СК01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.</p> <p>СК03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.</p> <p>ПР 01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях; написання аргументованого есе</p>
<p>СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.</p> <p>СК09. Спроможність до активної участі у процесах національного відродження держави, її політичних та громадських інституцій поствоєнного періоду.</p> <p>ПР 04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що</p>	<p>Підготовка індивідуального дослідницького завдання; завдання аналітичного характеру, прогнозування тенденцій розвитку політичної системи. Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів</p>

<p>впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень. ПР 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.</p>	
---	--

Міждисциплінарні зв'язки

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такою дисципліною, як «Актуальні проблеми сучасної політичної науки».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Становлення та модернізація політичної системи України

Тема 1. Основні етапи становлення та розвитку політичної системи України.

Політична система суспільства – основна категорія політичної науки: основні підходи до трактування. Політична система і політична стабільність. Основні етапи становлення політичної системи України. Основні етапи формування політичної системи України. Формування нових політичних інститутів. Проблеми розбудови незалежної держави в Україні. Вплив політичних, соціально-економічних, демографічних факторів на дані процеси.

Тема 2. Основні напрями модернізації політичної системи України.

Конституційний процес в Україні 1996-2004: наслідки та протиріччя. Політична реформа 2004 та 2010 років: наміри та наслідки. Подальші перспективи реформування політичної системи України. Проблеми та можливі напрями вдосконалення адміністративно-територіального устрою України. Основні напрями реформування економічної сфери. Модернізація соціокультурної сфери. Порівняльний аналіз модернізаційних проєктів України. Процеси модернізації в умовах воєнного стану.

Змістовний модуль 2. Суб'єктність політичної еліти в модернізації політичної системи України

Тема 3. Політична еліта як суб'єкт модернізації політичної системи України.

Суб'єктність політичної еліти в процесах модернізації політичної системи. Політична еліта як суб'єкт модернізації: структурно-функціональні характеристики. Основні складові суб'єктності політичної еліти. Професіоналізм та рівень політичної відповідальності як складові ефективності здійснення перетворень. Способи та засоби модернізації політичної системи. Статус суб'єкта як фактор наявності конкретних засобів та способів, що допомагають реалізувати поставлену мету. Основні засоби модернізації політичної системи, які використовує еліта: система права, легітимність влади, інформація, політична культура. Політичні технології як способи модернізації, що здатні видозмінюватися та вдосконалюватися в залежності від просторово-часових параметрів політичної ситуації. Напрями діяльності політичної еліти, що виражають суть модернізаційних перетворень: оптимізація державного управління та процесів прийняття політичних рішень, врахування існуючого світового досвіду вдосконалення політичних систем, а також суб'єктивних та об'єктивних факторів зумовлених національною специфікою розвитку. Розробка національної моделі політичної модернізації.

Змістовний модуль 3. Аналіз особливостей функціонування структурних складових політичної системи України

Тема 4. Інститут президентства в політичній системі України.

Інститут президентства: поняття, структура, функції. Зміст понять “інститут президента” та “інститут президентства”. Структура та основні функції інституту президентства: зарубіжний досвід. Інститут президентства в політичній системі України. Інститут президентства як структурний компонент політичної системи України. Особливості

трансформації інституту президентства в Україні. Права та обов'язки Президента України, згідно Конституції. Роль інституту президентства в збереженні демократії та стабільності в Україні. Характерні риси інституту президентства у сучасній Україні.

Тема 5. Інститут парламентаризму в політичній системі України. Особливості становлення парламентаризму в Україні. Умови запровадження парламентаризму. Генеза законодавчої влади в сучасній Україні. Електоральні цикли та їх вплив на якісний склад парламенту. Структура, склад та організація роботи українського парламенту. Структура українського парламенту. Повноваження Верховної Ради України. Законотворення - основна функція парламенту. Статус народного депутата.

Тема 6. Інститути виконавчої влади в політичній системі України. Особливості еволюції ролі уряду у владній моделі України. Роль уряду відповідно до конституційних поправок (1991-1993 року), повноваження уряду відповідно до Конституційного договору (1995-1996 року). Повноваження Кабінету Міністрів відповідно до Конституції 1996 р. Політична реформа 2004 та 2010 років: зміна статусу Кабінету Міністрів Структура, склад та організація роботи Кабінету Міністрів. Процедура формування та відставки уряду. Поняття контрастигації. Механізм прийняття урядових рішень.

Змістовний модуль 4. Інформаційно-комунікативні аспекти функціонування політичної системи України

Тема 7. Особливості формування та функціонування системи політичних комунікацій. Суб'єкти політико-комунікативної взаємодії. Ресурсний потенціал та структура політичних комунікацій в політичній системі України. Характер політичної комунікації в умовах різних політичних режимів в Україні. Суспільно-політичні фактори впливу на динаміку політичної комунікації. Стратегічні комунікації як засіб впливу на зовнішню громадськість та позиціонування національних інтересів.

4. Основний зміст курсу

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Семінарські заняття, год		Теор. зав-ня, к-ть балів			Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
			о/д ф.	з/дис т ф.	о/д ф.	з/дис т ф.		о/д ф.	з/дис т ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	8	4	-	4	-	7	-	10	5	15	
2	15	4	2	-	2	-	11	-	10	5	15	
3	15	8	4	-	4	-	7	-	10	5	15	
4	15	4	2	-	2	-	11	-	5	10	15	
Усього за змістові модулі	60	24	12		12		36		30	30	60	
Підсумковий семестровий контроль залік	30								30	30	40	
Загалом					90				100	100		

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Основні етапи становлення та розвитку політичної системи України	4	
2	Основні напрями модернізації політичної системи України	4	
3	Політична еліта як суб'єкт модернізації політичної системи України	4	
4	Інститут президентства в політичній системі України	4	
5	Інститут парламентаризму в політичній системі України	4	
6	Особливості функціонування нормативно-правової підсистеми	2	
7	Органи місцевого самоврядування в політичній системі України	2	
8	Інститут виконавчої влади в політичній системі України	2	
9	Особливості формування та функціонування системи політичних комунікацій	2	
	Усього:	28	

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Основні етапи становлення та розвитку політичної системи України	2	
2	Основні напрями модернізації політичної системи України	2	
2	Політична еліта як суб'єкт модернізації політичної системи України	4	
3	Органи місцевого самоврядування в політичній системі України	2	
4	Інститут виконавчої влади в політичній системі України	2	
5	ЗМІ в політичній системі України	2	
	Усього:	14	

7. Види контролю і система накопичення балів

№ ЗМ	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Підготовка до семінару	<u>Семінар №1</u> Питання за Змістовим модулем 1 <u>Семінар №2</u> Питання за Змістовим модулем 1	5 балів – чітка повна змістовна відповідь на питання, представлення авторської позиції. 4 бали – змістовна відповідь на питання, аргументованість відповіді. 3 бали – все вище перелічене, але при відсутності авторської позиції; 2 бали – змістовне доповнення. 1 бал – поверховий виклад матеріалу; 0 балів – відсутність відповіді	10
	Написання аргументованого есе	Ключові етапи формування політичної системи України	Аргументоване есе складається з таких структурних елементів: вступу, де студент декларує власну точку зору на проблему, поставлену у заголовку есе; щонайменше трьох аргументів на користь власної точки зору; висновку, де попередні результати синтезуються та інтегруються у більш глобальний контекст	5
Усього за ЗМ 1 контр.з	2			15
2	Підготовка до семінару	<u>Семінар №3</u> Питання за Змістовим модулем 2 <u>Семінар №4</u> Питання за Змістовим модулем 2	5 балів – чітка повна змістовна відповідь на питання, представлення авторської позиції. 4 бали – змістовна	10

			<p>відповідь на питання, аргументованість відповіді.</p> <p>3 бали – все вище перелічене, але при відсутності авторської позиції;</p> <p>2 бали – змістовне доповнення.</p> <p>1 бал – поверховий виклад матеріалу;</p> <p>0 балів – відсутність відповіді</p>	
	Письмове практичне завдання	Визначте проблемні аспекти модернізації політичної системи України та спрогнозуйте їх наслідки	<p>5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження;</p> <p>4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження;</p> <p>3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків;</p> <p>1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	5
Усього за ЗМ 2 контр.з.	2			15

3	Підготовка до семінару	<u>Семінар №5</u> Питання за Змістовим модулем 3 <u>Семінар №6</u> Питання за Змістовим модулем 3	5 балів – чітка повна змістовна відповідь на питання, представлення авторської позиції. 4 бали – змістовна відповідь на питання, аргументованість відповіді. 3 бали – все вище перелічене, але при відсутності авторської позиції; 2 бали – змістовне доповнення. 1 бал – поверховий виклад матеріалу; 0 балів – відсутність відповіді	10
	Практичне завдання	Визначте способи взаємодії політичної еліти та суспільства в реалізації сучасного модернізаційного проекту.	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	5
Усього за ЗМ 3 контр.з.	2			15
4	Підготовка до семінару	<u>Семінар №7</u> Питання за Змістовим модулем 4	5 балів – чітка повна змістовна відповідь на питання, представлення авторської позиції. 4 бали – змістовна відповідь на питання, аргументованість відповіді. 3 бали – все вище перелічене, але при	5

			відсутності авторської позиції; 2 бали – змістовне доповнення. 1 бал – поверховий виклад матеріалу; 0 балів – відсутність відповіді	
	Практичне завдання	Визначте довгострокові перспективи процесу децентралізації в Україні	5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	10
Усього за ЗМ 4 контр.з	2			15
Усього за змістові модулі контр.з	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Усна відповідь, тестове завдання	Питання для підготовки і тести розміщено у Moodle	Розгорнуте висвітлення двох питань: теоретичного характеру (max 15 балів) та тестове завдання (max 5 балів).	20
	Практичне завдання	Проаналізувати політичну ситуацію, що є актуальною для сучасного етапу	20-18 – робота повністю розкриває тему, логічно структурована, оперування багатьма теоретичними поняттями, висока	20

		розвитку політичної системи України. Аналіз здійснювати згідно наданого алгоритму.	аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, наведення прикладів з політичної практики; 17-14 – положення та висновки есе недостатньо аргументовані, але робота достатньо логічна 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 - відсутня чітка структура, описовий характер 4-1 – робота фрагментарна, відсутня логіка та структура	
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Баранівський В. Ф. Політологія: підручник. Київ : НАУ, 2016. 235 с.
2. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Г. В. Боряк (кер. авт. кол.), В. В. Головка (координатор проекту), В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, О. М. Майборода, В. А. Смолій (відп. ред.), Л. Д. Якубова, С.О. Янішевський; НАН України; ін-т історії України. Київ : Ніка-центр, 2016. 796 с.
3. Кармазіна М. Між історією і політикою. Київ : ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса, 2015. 557 с.
4. Політична система сучасної України: навч. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спец. «Політологія» освіт.-проф. програми «Політологія». Запоріжжя: КСК-Альянс, 2020. 77 с.
5. Публічне управління та адміністрування : навч. посіб. / А. О. Дегтяр, О. А. Дегтяр, Х. І. Калашнікова, М. К. Гнатенко. Харків : НАУ «ХАІ», 2021. 128 с.

Додаткова:

1. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми : монографія. Вид. 2-ге, доп. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 704 с.
2. Соборність України: історія та сучасність : зб. наук. праць. Матеріали Всеукр. наук. конф., м. Київ, 19 січ. 2023 р. / за ред. Ю. Ж. Шайгородського; упоряд.: З. В. Захожай, В. Д. Яремчук. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ–Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2023. 208 с.
3. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 176 с.
4. Національна стійкість України та національна безпека. Аналітична записка / за ред. О. М. Майбороди. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 40 с.
5. Стратегічні комунікації суб'єктів політики в умовах сучасної політичної дійсності : колект. монографія / за заг. ред. Хорішко Л. С. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 178 с.
6. Хорішко Л. С. Стратегічні комунікації України в контексті євроінтеграції. *Політикус*. 2022. Спецвипуск. Євроінтеграція. С. 106-111.
7. Хорішко Л. С. Інституціоналізація еліти в процесах модернізації політичних систем: моног. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2018. 400 с.

Інформаційні ресурси:

1. Даниленко С. І. Перевтілення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування. URL : <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/235502>
2. Демократія: від теорії до практики. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/ifes_ukraine_democracy_from_theory_to_practice_course_reader_v1_ukr.pdf
3. Карнаух А. Проблеми становлення сучасної політичної культури в Україні. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=573> (дата звернення: 23.08.2023).
4. Михальченко М. Політична система України: моделі трансформації. URL: http://www.ipiend.gov.ua/?mid=98&action=politic_detail&politic_id=23 (дата звернення: 23.09.2023).
5. Нове покоління українського політикуму в умовах війни та повоєнних суспільних трансформацій : матеріали круглого столу (Київ, 15 листопада 2022 р.). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/Zbirnyk_za_materialamy_kr.stolu-2023.pdf (дата звернення: 23.09.2023).
6. Парламентаризм в Україні. Проблеми відкритості, демократизації та довіри. URL: http://www.kennan.kiev.ua/kkp/content/seminars/materials/2000_04_11.pdf (дата звернення: 23.09.2023).
7. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи : аналітична доповідь. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/kultu_dypl-26841.pdf.
8. Шведа Ю. Р. Теорія політичних партій і партійних систем. URL: <http://politzone.in.ua/index.php?id=236> (дата звернення: 23.09.2023).
9. Штука І. Проблеми формування демократичної політичної культури в Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/slv/2011_11/st69.pdf (дата звернення: 23.09.2023).
10. Butsenko O. Ukraine. Historical perspective: cultural policies and instruments//Compedium: Cultural policies and trends in Europe. URL: <http://www.culturalpolicies.net/web/ukraine.php>.